

Dromers zijn niet dom - ze denken

Interview Psychologie Naast de beredeneerde vorm van intelligentie die IQ-tests meten, bestaat er volgens psycholoog Scott Barry Kaufman een speelser, creatiever vorm van intelligentie. En die vorm, zegt hij, wordt in het onderwijs ten onrechte genegeerd.

Door **Ellen de Bruin**

Scott Barry Kaufman wil graag dat de mensen lachen. Hij kijkt guitig het zaaltje in, doorspekt zijn betoog met anekdotes. Elke zin die hij uitspreekt gaat aan het einde speels vragend omhoog, op zijn Amerikaans. Maar deze dag mag dan aangekondigd zijn als 'Play Day' - Kaufman wordt er als de enige wetenschapper zeer serieus genomen door de verzamelde pers. Journalisten van meer dan tien nationaliteiten, voornamelijk van opvoedingstijdschriften, zitten over hun schriftjes gebogen; ijverig proberen ze zijn powerpoint vol literatuurverwijzingen over te schrijven. „Moeilijk publiek hoor, Europeanen”, zegt Kaufman als ik na afloop van zijn praatje op hem afstap. „Ze lachen niet zo makkelijk hè?” Nee, dat is echt een verschil, beaamt ik. Dan vraag ik of ik zijn powerpoint mag kopiëren.

We zijn op een rare plek: het hoofdkantoor van Lego, in Billund, Denemarken. Een laag, licht, kleurrijk gebouwtje, net een basisschool. In de zaal waar we zitten staan de tafels in groepjes. Het speelgoedbedrijf heeft een persdag georganiseerd met lezingen over het belang van creatief spelen voor kinderen en hoe je speelgoed daarop aan kunt passen. Psycholoog Kaufman is ingevlogen voor de wetenschappelijke onderbouwing (de andere sprekers werken bij het bedrijf).

Kaufman (35), werkzaam bij de University of Pennsylvania, onderzoekt wat je spontane, onbewuste intelligentie zou kunnen noemen. De laatste decennia is steeds duidelijker geworden dat het menselijk denken in twee smaken komt: er is bedachtzaam, bewust bedenken en automatisch, ongecontroleerd associëren. In zijn proefschrift (2009) paste Kaufman dat onderscheid voor het eerst expliciet toe op intelligentie: naast de beredeneerde vorm van intelligentie die IQ-tests meten, bestaat er volgens hem een meer spontane, dromerige, creatieve vorm van intelligentie. En die vorm, zegt Kaufman, wordt - bijvoorbeeld in het onderwijs - ten onrechte genegeerd.

CV

S.B. Kaufman

Scott Barry Kaufman promoveerde in 2009 aan Yale University. Nu is hij **wetenschappelijk directeur van het Imagination Institute** (University of Pennsylvania). **Hij onderzoekt (het meten van) intelligentie en creativiteit.** Daarover schreef hij het boek *Ungifted* (2013). **Verder schrijft hij een column voor Scientific American.** *Beautiful Minds.*

Tests

Het is duidelijk dat Kaufmans kruistocht ook persoonlijk is. „Ik haat gestandaardiseerde tests”, zegt hij. „Als kind ging ik altijd zitten dagdromen en voor ik het wist kreeg ik te horen: de tijd is op, je bent dom.” Niet letterlijk natuurlijk: „Je wordt niet geëvalueerd hoor”, zeiden de leraren als ze je een IQ-test afnamen, maar je wist dat dat wel zo was.” Zo'n test had effect.

Als kind zat Kaufman in het speciaal onderwijs. Hij had een leerachterstand, opgelopen doordat hij de eerste drie jaar van zijn leven doof was. *Central auditory processing disorder*: zijn oren deden het wel, maar zijn brein verwerkte het geluid niet goed. Hij werd gepest op school. „Ik trok me terug in mezelf”, vertelt hij. „Ik leefde in een rijke fantasiewereld: ik schreef verhalen over tijdreizen, ik plote hele tv-series... Maar dat zagen de leraren allemaal niet.” Pas in *ninth grade*, bij ons

de derde klas van de middelbare school, vroeg een leraar hem waarom hij eigenlijk nog in het speciaal onderwijs zat. Ze vermoedde dat hij meer kon.

Daardoor raakte hij gemotiveerd om zichzelf uit die speciale groep te krijgen. „Ik ging Latijn doen, ik ging meedoen aan een musical, van alles. Mijn opa was cellist, ik vroeg of hij me wilde leren spelen, en vanaf toen oefende ik acht, negen uur per dag. Ik ging in het schoolorkest spelen. En uiteindelijk ben ik dus zelfs gepromoveerd in de psychologie.” Dat hadden zijn leraren van vroeger niet gedacht. Maar waarom telde het op school niet dat hij hele werelden bij elkaar dagdroomde, vroeg Kaufman zich af. Waarom was dat geen creativiteit, geen vorm van intelligentie? Waarom moedigen we dat niet aan, bij kinderen?

Kaufman vindt het schadelijk dat we dat niet doen. Hij citeert een Amerikaanse enquête onder middelbare scholieren, de High School Survey of Student Engagement, onder meer dan 80.000 leerlingen uit 26 staten: 75 procent zei zich te vervelen in de klas omdat de lesstof niet interessant was, 50 procent verveelde zich elke dag, 40 procent vond de lesstof niet relevant voor zijn of haar eigen leven. „En dat is raar, want kinderen zijn van nature nieuwsgierig.”

Ook op de middelbare school? Zijn ze dan niet vooral bezig met hoe ze op anderen overkomen, en dus gemotiveerd om een beetje verveeld te lijken? „Nee, dan ben je te pessimistisch over hoe het kan zijn om op school te zitten”, antwoordt Kaufman. „Ik heb scholen gezien waar de leerlingen zich heel erg *niet* vervelen, omdat ze bezig zijn met projecten die voor hen persoonlijk betekenis hebben. En de cijfers van die leerlingen zijn goed.” Dan, zijn stokpaardje: „Onze maatschappij heeft ten onrechte een tegenstelling gecreëerd tussen spelen en leren. Spelen is leren.”

Vrijheid

Maar voor vrij spelen is thuis en op school steeds minder tijd. Op school moeten kinderen zich op steeds jongere leeftijd voorbereiden op de door Kaufman zo gehate 'gestandaardiseerde tests'. En dat terwijl spelen zo belangrijk is, zegt hij. „Spelen bevredigt de basale menselijke behoeften aan onder meer vrijheid, verbondenheid en flow. Door te spelen leren kinderen hun gedrag te reguleren, met anderen te onderhandelen, problemen op te lossen. En spelen legt de basis voor later succes in wiskunde en andere bètawetenschap.” Echt, hoe dan? „Volwassen wetenschap vereist veel speelsheld! Wetenschappers spelen met verschillende mogelijke hypothesen en mogelijkheden. Als je kinderen laat spelen, bereid hen er dan op voor hoe creatieve mensen in hun volwassen leven werken.”

Kaufman heeft het dan vooral over het soort spelen waarbij kinderen 'doen alsof', en waarbij ze in hun hoofd dus alternatieve werelden bij elkaar fantaseren. Die vorm van spel komt tussen het 7de en het 12de jaar tot bloei. Bij sommige kinderen blijft het vrij eenvoudige; andere ver-

zinnen hele landen bij elkaar met eigen wetten en talen. Van de Brontë-kinderen Charlotte, Emily, Anne en broer Branwell is bijvoorbeeld bekend dat ze samen verhalen bedachten over (onder meer) een denkbeeldig Afrikaans koninkrijk, Glass Town. „Dat type fantasiespel levert de basis voor een heel leven aan creativiteit”, zegt Kaufman. Hij haalt onderzoek aan van Michele Root-Bernstein, waarin MacArthur Fellows (bijzonder getalenteerde mensen uit allerlei creatieve vakgebieden) tweemaal zo vaak zeiden dat ze als kind aan dit soort *worldplay* hadden gedaan dan gewone studenten: 5-26 procent tegenover 3-12 procent.

Fantasiespel

Erg nauwkeurig is dat onderzoek niet en het toont ook niet aan dat fantasiespel bij kinderen leidt tot bijzondere creatieve prestaties in het latere leven. Maar er is veel onderzoek, zegt Kaufman, waarin in elk geval een verband is aangetoond tussen 'doen alsof'-spelen en gunstige ontwikkeling van kinderen: taalontwikkeling, sociale ontwikkeling, goed leren plannen en zich concentreren. Zijn powerpoint staat vol verwijzingen. Reden genoeg dus, vindt hij, om kinderen niet in hun fantasiespel te ontmoedigen maar om dat juist aan te moedigen.

En ook om de effecten daarvan te onderzoeken, op verschillende manieren. Om te beginnen is Kaufman wetenschappelijk directeur van het eerder dit jaar opgerichte Imagination Institute aan de University of Pennsylvania, dat onderzoek naar fantasie en verbeeldingskracht moet financieren. Het is een initiatief van Martin Seligman, de grondlegger van de positieve psychologie (de stroming binnen de psychologie die de sterke punten van mensen onderzoekt, in plaats van psychische problemen). Het nieuwe instituut heeft in 2015 een paar miljoen dollar onderzoeksgeld beschikbaar om in 2017 te komen tot een Imagination Quotient, als dromerige tegenhanger van het intelligentiequotient.

Verder is Kaufman betrokken bij het Future Project, een ambitieus plan om het leerklimaat op Amerikaanse scholen te veranderen. Er doen nu tussen de tien en twintig scholen mee, door het hele land. „Daar stellen we Dream Directors aan”, vertelt hij enthousiast, „bij wie leerlingen zich met hun dromen kunnen melden. Want de grootste voorspeller van creativiteit in het hele latere leven is als kinderen verliefd worden op een beeld van hun toekomstige zelf die iets bijzonders doet. Maar als ze niet aangemoedigd worden om op die manier te dromen, is de kans veel kleiner dat dat gebeurt.”

Zo'n Dream Team vertegenwoordigt de leerlingen en probeert hun dromen waar te maken. Ze nodigen gastsprekers uit, leggen contacten met bewonderde modeontwerpers, regelen optredens voor leerlingen - wat dan ook. Dat verandert het hele schoolklimaat, zegt Kaufman. „Nee, we hebben nog amper wetenschappelijke resultaten.” Trots: „Maar wel heel veel overduidelijk bewijs dat we levens transformeren.”

Kaufman: „Onze maatschappij heeft ten onrechte een tegenstelling gecreëerd tussen spelen en leren. Spelen is leren.”